

а також забезпечення пропорційності втручання у сферу приватності при отриманні та використанні електронної інформації [5].

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

3. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

4. United Nations Office on Drugs and Crime. Electronic evidence. URL: <https://www.unodc.org>

5. Council of Europe. Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced cooperation and disclosure of electronic evidence. *Council of Europe*, 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-65>

СЕКРЕТНІСТЬ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРАВО НА ЗАХИСТ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ: МЕЖІ ВИКОРИСТАННЯ У ДОКАЗУВАННІ

Ганенко Ігор Сергійович

кандидат юридичних наук,

*прокурор Херсонської окружної прокуратури Херсонської області
м. Херсон, Україна*

У кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збройним конфліктом, процесуальне значення має не сам режим обмеженого доступу до інформації, а те, чи набули відповідні відомості доказового значення у спосіб, передбачений КПК України. Вирішальним є не походження інформації, а набуття відповідними відомостями кримінальної процесуальної форми: отримання або збирання у порядку КПК

України, належна фіксація, введення у провадження, відкриття сторони захисту, судове дослідження та оцінка. У таких провадженнях додаткову складність створюють участь безпекових органів, обмежений доступ до території чи джерел, а також використання інформаційних каналів поза межами кримінального провадження або до внесення відомостей до ЄРДР [1].

Режим обмеженого доступу, зокрема секретність джерела, способу або методу отримання інформації, може охороняти відповідний публічний або безпековий інтерес, але не замінює процесуальної форми доказування і не звільняє сторону, яка подає доказ, від обґрунтування його належності та допустимості. До набуття належної процесуальної форми оперативно-розшукові матеріали, контррозвідувальна, розвідувальна чи інша інформація з обмеженим доступом не можуть самостійно використовуватися для доведення обставин предмета доказування, а мають орієнтуюче, інформаційно-пошукове або ініціююче значення: можуть бути підставою для початку розслідування, визначення його напрямів, перевірки версій чи ініціювання процесуальних дій. Доказове значення виникає лише після отримання, фіксації та використання відповідних даних за правилами КПК України. Це узгоджується зі ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і спеціальним режимом контррозвідувальної інформації: матеріали спеціального чи відомчого походження можуть орієнтувати розслідування або бути підставою для отримання фактичних даних, але не замінюють процесуального джерела доказів [2; 3]. Таку логіку відображає й підхід Женевського центру з питань управління сектором безпеки (DCAF) «lead purposes only»: використання інформації лише як орієнтира для розслідування, а не як самостійного доказу [4, с. 5].

Ключовим для доказового використання є розмежування фактичного джерела інформації та процесуального джерела доказів: перше пояснює походження відомостей, друге визначає передбачену КПК України форму їх використання у доказуванні. За ч. 1-2 ст. 84 КПК України доказами є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК порядку, а їх процесуальними джерелами – показання, речові докази, документи та висновки експертів. Тому доказового значення набуває не відомча, оперативно-розшукова, контррозвідувальна чи розвідувальна інформація сама по собі, а лише фактичні дані, отримані у процесуальній формі та закріплені у передбаченому законом джерелі доказів. Такі відомості можуть функціонувати у трьох режимах: орієнтуючому – до набуття належної процесуальної форми; доказовому – після закріплення у процесуальному джерелі; гарантійному – коли обмежене розкриття джерела, способу або методу не усуває права захисту на оспорення, а компенсується процесуальними механізмами,

що зберігають можливість перевірити зміст, походження, допустимість і доказове значення даних.

Для захисту істотними є походження, отримання, фіксація, долучення, відкриття й судове дослідження фактичних даних, оскільки вони впливають на перевірку належності, допустимості, достовірності, достатності та доказового значення доказу у системному зв'язку зі ст. 85, 86, 87, 89 і 94 КПК України [1]. Стаття 517 КПК України має застосовуватися як спеціальна норма щодо провадження, яке містить державну таємницю, а не як універсальна підстава для обмеження доступу захисту до будь-якої інформації з обмеженим доступом [1; 5, с. 166–172]. Якщо сторона обвинувачення використовує документ із фактичними даними як процесуальне джерело доказів у розумінні ст. 84 і 99 КПК України, режим секретності такого документа не усуває необхідності перевірки суб'єкта отримання, правової підстави, способу одержання, форми фіксації, змісту документа, порядку долучення та відкриття стороні захисту. За ч. 2 ст. 92 КПК України належність і допустимість доказів доводить сторона, що їх подає; тому якщо такі дані подає сторона обвинувачення, саме вона має обґрунтувати їх процесуальну придатність [1]. Аналогічна логіка простежується у практиці ККС ВС щодо матеріалів оперативно-розшукового походження, де перевіряються зміст відомостей, правова підстава їх отримання, належний суб'єкт, спосіб одержання, форма фіксації, відкриття захисту та процесуальний спосіб використання [6].

Використання фактичних даних у доказуванні потребує відкриття стороні захисту, безпосереднього дослідження судом і оцінки за ст. 94 КПК України. За ст. 89 КПК України сторони можуть ініціювати визнання доказів недопустимими та подавати заперечення; тому секретність джерела, способу або методу отримання інформації не усуває права захисту на перевірку допустимості даних, які обвинувачення пропонує як доказ [1]. Воєнний або безпековий контекст сам по собі не є підставою для позапроцесуального використання фактичних даних; можливими є лише прямо передбачені КПК України особливості процесуального порядку, зокрема щодо провадження в умовах воєнного стану [7].

Право на захист за ст. 20 КПК України охоплює реальну можливість заперечувати підозру чи обвинувачення, збирати й подавати докази та реалізовувати інші процесуальні права, але не означає автоматичного розкриття всього масиву відомостей з обмеженим доступом. Якщо фактичні дані використовуються для обґрунтування обвинувачення або є істотними для його спростування чи перевірки допустимості доказів, захист має отримати доступ до їх змісту та процесуального значення в обсязі, необхідному для ефективного оспорення. За ст. 290 КПК

України видалення окремих відомостей із документів можливе за умови чіткого позначення таких видалень, однак відомості з матеріалів, не відкритих стороні захисту, не можуть бути допущені судом як докази [1].

Нерозкриття джерела, способу чи методу отримання інформації саме по собі не зумовлює автоматичної недопустимості фактичних даних. Водночас якщо воно позбавляє захист можливості перевірити походження даних, спростувати їх зміст, поставити під сумнів допустимість доказу або оспорити доказову основу обвинувачення, така обставина може оцінюватися як істотне порушення права на захист за ст. 87 КПК України або як чинник, що впливає на достовірність, достатність і доказове значення даних за ст. 94 КПК України [1]. Практика ЄСПЛ розглядає нерозкриття матеріалів як виняток із принципів змагальності та рівності сторін, що потребує суворої необхідності й достатніх компенсаторних гарантій; судовий контроль сам по собі не компенсує нерозкриття, якщо захист позбавлений реальної можливості оспорити доказову основу обвинувачення [8, §§ 60–61; 9, §§ 46–59]. У британському підході судовий контроль за нерозкриттям пов'язується з мінімально необхідним обсягом обмеження, процесуальним наглядом суду та винятковим характером спеціальних процедур захисту [10, §§ 36–37].

Отже, у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збройним конфліктом, допустимою може бути охорона джерела, способу або методу отримання інформації, але не усунення процесуальної перевірюваності фактичних даних, які сторона обвинувачення використовує для доведення обставин предмета доказування. Секретність є режимом охорони інформації, а не самостійною підставою її доказового використання; її межа проходить там, де обмеження розкриття позбавляє захист реальної можливості оспорити зміст, походження, допустимість чи доказове значення даних, покладених в основу обвинувачення.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
3. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 № 374-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення: 06.05.2026).

4. DCAF – Geneva Centre for Security Sector Governance. The Admissibility of (Counter-) Intelligence Information as Evidence in Court. Geneva: DCAF, 2021. URL:https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Admissibility_of_%28Counter-%29IntelligenceInformation_as_Evidence.pdf (дата звернення: 06.05.2026).

5. Жовтан Ю. В. Доступ до матеріалів досудового розслідування у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2023. № 3(81). С. 166–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.25>.

6. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 06.05.2025 у справі № 161/10489/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128876624> (дата звернення: 06.05.2026).

7. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 23.01.2025 у справі № 127/28980/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124718092> (дата звернення: 06.05.2026).

8. Rowe and Davis v. the United Kingdom: judgment of the European Court of Human Rights, 16 February 2000, application no. 28901/95. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58496> (дата звернення: 06.05.2026).

9. Edwards and Lewis v. the United Kingdom: judgment of the European Court of Human Rights, 27 October 2004, application nos. 39647/98 and 40461/98. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67226> (дата звернення: 06.05.2026).

10. R v H; R v C [2004] UKHL 3; [2004] 2 AC 134: judgment of the House of Lords, 5 February 2004. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040205/hc-1.htm> (дата звернення: 06.05.2026).